

การบูรณาการทักษะการคิดเชิงบริหารกับการเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย  
ด้วยโปรแกรมการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่

Integrating Executive Functions into Surveillance and Promotion  
of Early Childhood Development through the Adult Learning Program

ศรินทิพย์ ชวพันธ์<sup>1\*</sup>, รัตนาภรณ์ แบ่งทิศ<sup>1</sup>

Sarinthip Chawaphanth<sup>1\*</sup>, Rattanaporn Bangtit<sup>1</sup>

<sup>1</sup>คณะพยาบาลศาสตร์แมคคอร์มิค มหาวิทยาลัยพายัพ

<sup>1</sup>McCormick Faculty of Nursing, Payap University

(Received: December 1, 2023; Revised: April 29, 2024; Accepted: May 14, 2024)

**บทคัดย่อ**

พัฒนาการที่สมวัยในช่วงปฐมวัย เป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาศักยภาพที่อาจส่งผลกระทบต่อกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาการที่ดีของเด็ก ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา เด็กปฐมวัยไทยมีปัญหาด้านพัฒนาการโดยเฉพาะทักษะการคิดเชิงบริหารล่าช้า ซึ่งปัญหาเหล่านี้สามารถส่งเสริมและป้องกันได้ โดยพยาบาลสามารถนำทฤษฎีการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่มาประยุกต์ใช้กับกระบวนการเรียนรู้ของครูและผู้ปกครองได้

บทความนี้เน้นการนำเสนอบทบาทของพยาบาลที่สามารถจัดกระบวนการเรียนรู้สำหรับครูและผู้ปกครอง โดยบูรณาการทักษะการคิดเชิงบริหารกับการเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย ผ่านโปรแกรมการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่ เพื่อเป็นแนวทางให้พยาบาลนำโปรแกรมนี้ไปพัฒนากระบวนการเรียนรู้ นอกจากนี้ ครูและผู้ปกครองยังสามารถใช้โปรแกรมนี้คัดกรองพัฒนาการเด็กปฐมวัยขั้นต้น รวมถึงจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ

**คำสำคัญ:** โปรแกรมการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่ ทักษะการคิดเชิงบริหาร การเฝ้าระวัง การส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย

\*ผู้ให้การติดต่อ (Corresponding e-mail: sarinthip\_c@hotmail.com)

## Abstract

Appropriate development in early childhood is an important foundation in evolving potential that can affect a child's learning and developing. In the past decade, Thai early childhood had developmental problems, especially the delayed executive function. These problems can be promoted and prevented by nurses who can apply adult learning theory for teachers' and guardians' learning process.

This article emphasizes on nurses' role who can provide learning process for teachers and guardians by using the integrating of executive functions with surveillance and promotion of early childhood through adult learning program. This is a guideline for nurses to apply this program for developing learning process. Moreover, teachers and guardians can use this program for basic screening early childhood development, including provide effective activity to promote early childhood development.

**Keyword:** Adult Learning Program, Executive functions, Surveillance, Promotion, Early Childhood Development

## บทนำ

การพัฒนาศักยภาพของเด็กปฐมวัยให้สามารถดำรงชีวิตในโลกแห่งการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ให้เด็กอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ปลอดภัย และประสบความสำเร็จในชีวิต สิ่งสำคัญคือ การเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กทุกด้านให้สมวัย ควบคู่กับการส่งเสริมเด็กให้มีทักษะการคิดเชิงบริหาร (Executive Functions; EF) ตั้งแต่ปฐมวัย (อายุ 0 – 6 ปี) (Rajanagarindra Institute of Child Development, Department of Mental Health, Ministry of Public Health, 2022; Center on the Developing Child, Harvard University, 2023; Chutabhakdikul, Thanasetkorn, Lertawasdatrakul, & Ruksee, 2017) แต่ทว่าทศวรรษที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบัน ผลการสำรวจพัฒนาการเด็กปฐมวัยไทยทั่วประเทศ พบว่าเกือบ 1 ใน 3 ของเด็กปฐมวัยมีพัฒนาการล่าช้าและมีจำนวนคงที่ไม่ลดลง (National Statistical Office, 2010; Department of Health, 2016; National Institute of Child Health, Department of Health, Ministry of Public Health, 2017; Jumnongsak, 2017) กระทรวงสาธารณสุขจึงดำเนินการแก้ปัญหาให้เป็นระบบเดียวกันทั่วประเทศ ที่เน้นการส่งเสริมให้ครู และผู้ปกครองสามารถใช้คู่มือเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย (Developmental Surveillance and Promotion Manual: DSPM) อย่างถูกต้องได้ด้วยตนเองทุกช่วงอายุ และให้เจ้าหน้าที่สาธารณสุขตรวจคัดกรองเด็กที่สงสัยพัฒนาการล่าช้าใน 5 ช่วงอายุสำคัญ (Rajanagarindra Institute of Child Development, Department of Mental Health, Ministry of Public Health, 2022) เพื่อให้เด็กปฐมวัยทุกคนได้รับการเฝ้าระวัง ติดตาม และส่งเสริม พัฒนาการอย่างต่อเนื่อง โดยมีเป้าหมายให้เด็กไทยมีพัฒนาการล่าช้าไม่เกินร้อยละ 15 ภายใน ปี พ.ศ. 2561 แต่ผลการคัดกรองช่วงปี พ.ศ.2558 - 2560 ยังพบเด็กปฐมวัยมีพัฒนาการสงสัยล่าช้าร้อยละ 12.1 13.7 และ 16.4 ตามลำดับ (Jumnongsak, 2017) ยิ่งกว่านั้น ในปีพ.ศ. 2561 ยังพบว่าเด็กปฐมวัยมีพัฒนาการไม่สมวัยเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 27.2 (National Promotion of Child and Youth Development Committee, 2019) ประกอบกับผลการสำรวจเด็กไทยอายุ 2 - 6 ปี ทั่วประเทศ พบว่าเกือบร้อยละ 30 ของเด็กไทยมีคะแนนพัฒนาการด้านทักษะ EF โดยรวมล่าช้ากว่าเกณฑ์เฉลี่ย (Chutabhakdikul, Thanasetkorn, Lertawasdatrakul, & Ruksee, 2017) นอกจากนี้ยังพบว่าสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย (ศูนย์พัฒนาเด็กหรือโรงเรียนอนุบาล) ไม่ผ่านเกณฑ์มาตรฐานขั้นต่ำถึงร้อยละ 34 (National Promotion of Child and Youth Development Committee, 2019) ซึ่งสังเกตได้ว่าเด็กที่เข้าสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแล้ว อายุ 3 - 5 ปี มีพัฒนาการไม่สมวัยถึงร้อยละ 42 ซึ่งมากกว่าเด็กอายุ 0 - 2 ปี ที่ร้อยละ 23.26

(Department of Health, Ministry of Public Health, 2021) หากเด็กมีพัฒนาการล่าช้าแม้เพียงด้านเดียว อาจส่งผลให้พัฒนาการด้านอื่น ๆ ล่าช้าด้วยได้ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อทั้งตัวเด็ก ครอบครัว และสังคม แต่เด็กที่มีพัฒนาการล่าช้า หากรีบให้การกระตุ้นส่งเสริมพัฒนาการอย่างเหมาะสมภายในช่วงปฐมวัย เด็กจะมีโอกาสกลับมามีพัฒนาการที่ดีสมวัยได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงกว่าเมื่อมีปัญหารุนแรงมากแล้ว (Jumnongsak, 2017)

ครูและผู้ปกครองเป็นผู้มีบทบาทสำคัญและโดยตรงในการส่งเสริมพัฒนาการรอบด้านในช่วงปฐมวัย จึงควรมีทั้งความรู้ และทักษะที่สามารถประเมินเด็กที่เสี่ยงต่อพัฒนาการล่าช้าเบื้องต้นได้ เพื่อให้สามารถจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการเด็กอย่างเหมาะสมได้ทันที ซึ่งปัจจุบันคู่มือ DSPM ได้บูรณาการทักษะ EF สำหรับเด็กปฐมวัย (Rajanagarindra Institute of Child Development, Department of Mental Health, Ministry of Public Health, 2022) จึงทำให้ครูและผู้ปกครองต้องปรับตัวเรียนรู้การใช้คู่มือนี้ให้เป็นปัจจุบัน จากการทบทวนวรรณกรรม ผลการวิจัยพบว่า การจัดโปรแกรมการอบรมเป็นวิธีการที่ทำให้ผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ทั้งครู (Boontiang, 2019; Papol, 2020) และผู้ปกครอง (Thongluang, Yunak, & Thangkawanich, 2017; Wechagarn & Kongtalin, 2017) มีความรู้ และทักษะการเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็ก แต่ส่วนใหญ่เป็นโปรแกรมที่ออกแบบกิจกรรมให้ความรู้ และทักษะโดยผู้เรียนไม่มีส่วนร่วมในการวางแผนที่สอดคล้องกับความต้องการในการเรียนรู้ของตน หรือเป็นการให้ความรู้โดยการบรรยายให้ผู้เรียนฟัง แต่ไม่ได้ลงมือฝึกปฏิบัติจริง รวมทั้งยังไม่มีการติดตามผลว่าผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปใช้ได้จริง (Chanpracham & Khuana K, 2021) ประกอบกับบางแห่งมีข้อจำกัดที่ไม่เอื้ออำนวย ความสะดวกทั้งบรรยากาศ และเวลาที่จะส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ที่ดีได้ จึงอาจทำให้ผู้เรียนขาดความรู้ความเข้าใจ และขาดทักษะในการเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กที่ถูกต้อง เหมาะสม และยั่งยืน (Anansirikasem, 2021; Pattarakonnan, 2016)

จากการทบทวนวรรณกรรม พบว่าการประยุกต์ทฤษฎีการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่ (Adult learning theory) (Knowles, Swanson, & Holton, 2011) ไปใช้ได้ผลดีในการวิจัยเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่ ที่มีกระบวนการจัดประสบการณ์ที่ช่วยให้ผู้ใหญ่เกิดการเรียนรู้โดยยึดหลักการตอบสนองต่อธรรมชาติของผู้ใหญ่ ที่สอดคล้องกับความต้องการในการเรียนรู้ของผู้เรียน ส่งผลให้ผู้เรียนตระหนักถึงความต้องการนั้น และเกิดแรงจูงใจที่จะเรียนรู้ (Anansirikasem, 2021; Pattarakonnan, 2016) แต่จนถึงปัจจุบัน ทฤษฎีนี้ยังมีผู้นำไปใช้น้อยในการวิจัยที่บูรณาการทักษะ EF กับการใช้คู่มือ DSPM ในการจัดโปรแกรมการให้ความรู้และฝึกทักษะในการเฝ้าระวัง และส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยสำหรับผู้ใหญ่ คือ ครู (Bangtit & Chawaphanth, 2023) และผู้ปกครองเด็กปฐมวัย (Chawaphanth, Thammajinda, Indhabhandhu, & Trakooltorwong, 2019) ซึ่งพบว่า เป็นวิธีการสำคัญสู่ความสำเร็จในการจัดกิจกรรมการให้ความรู้และทักษะแก่ผู้ใหญ่ ที่สอดคล้องกับการเรียนการสอนผู้ใหญ่ไทย ในศตวรรษที่ 21 ซึ่งกำลังพัฒนาประเทศสู่สังคมการเรียนรู้ไร้พรมแดนในยุคดิจิทัล

บทความนี้เขียนขึ้นจากการทบทวนองค์ความรู้ และจากประสบการณ์ของผู้เขียนในการปฏิบัติงานทั้งด้านวิชาการ และด้านวิจัยเกี่ยวกับพัฒนาการเด็กปฐมวัยอย่างต่อเนื่อง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอการบูรณาการทักษะ EF ในการใช้คู่มือ DSPM ด้วยโปรแกรมการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่ ที่ครอบคลุมเนื้อหาเกี่ยวกับ ทักษะ EF ซึ่งนำเสนอความหมาย องค์ประกอบ ความสำคัญของ EF ต่อเด็กในศตวรรษที่ 21 การบูรณาการทักษะ EF กับเฝ้าระวัง และส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย ส่วนกระบวนการจัดการเรียนรู้ นำเสนอกระบวนการจัดการเรียนรู้สำหรับครู และผู้ปกครองโดยใช้ทฤษฎีการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่ และบทบาทของพยาบาลในการจัดกระบวนการเรียนรู้สำหรับครู และผู้ปกครอง โดยบูรณาการทักษะ EF กับเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยด้วยโปรแกรมการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่ เพื่อเป็นแนวทางให้พยาบาล บุคลากรทางสุขภาพ และผู้เกี่ยวข้อง สามารถประยุกต์ใช้ในการเฝ้าระวัง และส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยให้มีพัฒนาการสมวัยรอบด้าน และมีคุณภาพชีวิตที่ดีได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อเนื่องต่อไป

### ทักษะการคิดเชิงบริหาร

ทักษะ EF หมายถึงกระบวนการทำงานระดับสูงของสมองส่วนหน้า (Frontal Cortex) ที่ช่วยให้นำความรู้ไปวิเคราะห์ สังเคราะห์ และตัดสินใจในการปฏิบัติ ในการควบคุม กำกับ และจัดการกับความคิด ความรู้สึก อารมณ์ และการกระทำของตนเองให้บรรลุเป้าหมายได้ตามช่วงวัยและพัฒนาการ (Rajanagarindra Institute of Child Development, Department of Mental Health, Ministry of Public Health, 2022; Center on the Developing Child, Harvard University, 2023; Chutabhakdikul, Thanasetkorn, Lertawasdatrakul, & Ruksee, 2017; Hanmethi & Boonmak, 2018) ทักษะ EF เริ่มพัฒนาหลังคลอด โดยพัฒนาได้ดีที่สุดในช่วงอายุ 2 - 6 ปี ซึ่งเป็นช่วงที่สมองส่วนหน้ามีการเติบโตอย่างรวดเร็วมากที่สุด จึงเป็นช่วงโอกาสทองของการส่งเสริมทักษะ EF ที่เป็นรากฐานคุณภาพชีวิต ซึ่งจะส่งผลต่อกระบวนการเรียนรู้และการพัฒนาที่ดีของเด็กได้เต็มศักยภาพต่อเนื่องไปจนถึงวัยผู้ใหญ่ที่เป็นทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพของประเทศ อย่างไม่มีช่วงวัยใดเทียบได้ (Rajanagarindra Institute of Child Development, Department of Mental Health, Ministry of Public Health, 2022; Center on the Developing Child, Harvard University, 2023; Jumnongsak, 2017; World Health Organization, 2016; Hanmethi & Boonmak, 2018)

EF ประกอบด้วยทักษะ 9 ด้าน จัดเป็น 3 กลุ่มทักษะดังนี้ 1. กลุ่มทักษะพื้นฐาน จะพัฒนาได้ดีที่สุดใน ในเด็กเล็กช่วงอายุ 2 - 6 ปี ได้แก่ 1) ความจำที่นำข้อมูลมาใช้งาน (Working Memory) คือ ความสามารถของสมองในการจดจำข้อมูล และดึงข้อมูลที่ได้รับจากประสบการณ์เดิมมาใช้ประโยชน์ตามสถานการณ์ที่พบเจอ ซึ่งจะเริ่มพัฒนาช่วงขวบปีแรก 2) การยับยั้งชั่งใจและการควบคุมตนเอง (Self-Control หรือ Inhibitory Control) คือ ความสามารถในการยั้งคิดไตร่ตรอง ควบคุมความต้องการของตน จัดลำดับความสำคัญ จนยับยั้งอารมณ์ และพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมได้ ซึ่งจะเริ่มพัฒนาช่วงอายุ 3 ปี ถึง 3 ปี 6 เดือน 3) การคิดและปรับการกระทำอย่างยืดหยุ่น (Shift หรือ Cognitive Flexibility) คือความสามารถในการปรับเปลี่ยนความคิด ปรับตัวเข้ากับบุคคล สภาพแวดล้อม และเวลาที่แตกต่างกัน ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นได้ ซึ่งจะเริ่มพัฒนาช่วงอายุ 4 ปี ถึง 6 ปี เมื่อเด็กมีทักษะพื้นฐานที่ดีจะทำให้เด็กมีการคิดเชิงบริหารด้านอื่นดีตามมา เมื่อเด็กโตขึ้นช่วงอายุ 6 - 12 ปี จะมีทักษะการคิดเชิงบริหารที่มีองค์ประกอบเพิ่มขึ้น ได้แก่ 2. กลุ่มทักษะการกำกับตนเอง ได้แก่ 4) การใส่ใจหรือจดจ่อ (Focus หรือ Attention) คือ ความสามารถในการสนใจจดจ่ออยู่กับสิ่งที่ทำอย่างต่อเนื่องในช่วงเวลาหนึ่ง โดยไม่วกแวกไปตามปัจจัยภายนอกหรือภายในตนเองที่เข้ามารบกวน 5) การควบคุมอารมณ์ (Emotion Control) คือ ความสามารถในการควบคุมการแสดงออกอย่างเหมาะสมในแต่ละสถานการณ์ 6) การติดตามประเมินตนเอง (Self-Monitoring) คือ ความสามารถในการตรวจสอบตนเอง ตั้งแต่การรู้จักตนเอง รู้จักอารมณ์ตนเอง ติดตามผลจากพฤติกรรมของตนเองที่ไปกระทบต่อผู้อื่น รวมถึงการตรวจสอบการทำงาน เพื่อหาจุดดี จุดบกพร่อง และประเมินการบรรลุเป้าหมาย 3. กลุ่มทักษะการปฏิบัติ เป็นทักษะขั้นสูง เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ได้แก่ 7) การริเริ่มและลงมือทำ (Initiating) คือ ความสามารถในการริเริ่มลงมือทำงานอย่างเป็นขั้นตอนตามที่คิดให้ปรากฏขึ้นจริง 8) การวางแผน และการจัดระบบดำเนินการ (Planning and Organizing) คือ ความสามารถในการดำเนินการให้เสร็จจนถึงเป้าหมาย เริ่มตั้งแต่การตั้งเป้าหมาย การวางแผนงาน จัดลำดับความสำคัญ จนถึงดำเนินการเป็นขั้นตอน และมีการประเมินผล 9) การมุ่งเป้าหมาย (Goal-Directed Persistence) คือ มีเป้าหมายที่ชัดเจนเมื่อตั้งใจและลงมือทำสิ่งใดจะมีความมุ่งมั่นอดทน ฝ่าฟันอุปสรรคจนบรรลุเป้าหมาย ซึ่งองค์ประกอบของทักษะ EF ทั้ง 9 ด้าน มีความสำคัญต่อความสำเร็จในการดำเนินชีวิตของเด็กในปัจจุบันและอนาคต (Center on the Developing Child, Harvard University, 2023; Hanmethi & Boonmak, 2018; Chutabhakdikul, Thanasetkorn, Lertawasdatrakul, & Ruksee, 2017)

ความสำคัญของ EF ต่อเด็กในทศวรรษที่ 21 คือ เด็กที่มีทักษะ EF ดี จะส่งผลให้เด็กมีความพร้อมในการเรียนรู้ในระดับชั้นสูงขึ้นไป มีพฤติกรรมเชิงบวก แสดงอารมณ์ความรู้สึกได้เหมาะสมกับสถานการณ์ มีความอดทน รอคอยที่จะทำหรือพูดในเวลาที่เหมาะสม สามารถปรับตัวเข้ากับคนและสิ่งแวดล้อมได้อย่างเหมาะสม ปรับเปลี่ยนความคิด

เมื่อสถานการณ์เปลี่ยนไป สามารถจัดการงานหลายอย่างสลับไปมาได้ในเวลาเดียวกัน รู้จักแก้ปัญหาด้วยวิธีที่หลากหลาย (Center on the Developing Child, Harvard University, 2023; Seamkhumhom, Chaiyawut Wanngamwiset, & Thienphuridej, 2020; Hanmethi & Boonmak, 2018; Chutabhakdikul, Thanasetkorn, Lertawasdatrakul, & Ruksee, 2017) มีการวิเคราะห์ และวางแผนงานอย่างเป็นระบบ มีเป้าหมายที่ชัดเจน ลงมือทำงานได้ตามแผน มีสมาธิ ตั้งใจจดจ่อกับงานที่ทำ และจัดการกับกระบวนการทำงานจนเสร็จตามแผน รู้จักประเมินตนเอง นำจุดบกพร่องมาปรับปรุงให้ดีขึ้นได้ รวมทั้งสามารถตัดสินใจเลือกสิ่งที่ดีต่อสุขภาพ (Hanmethi & Boonmak, 2018; Center on the Developing Child, Harvard University, 2023) การมีทักษะ EF ที่ดีจึงมีความสำคัญต่อการประสบความสำเร็จทั้งด้านการเรียน การทำงาน สุขภาพ และการใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่น (Center on the Developing Child, Harvard University, 2023; Hanmethi, & Boonmak, 2018; Chutabhakdikul, Thanasetkorn, Lertawasdatrakul, & Ruksee, 2017) ในทางกลับกัน เด็กที่มีทักษะ EF ต่ำ (Center on the Developing Child, Harvard University, 2023; Seamkhumhom, Nookong, Rungamornrat, & Chutabhakdikul, 2019; Chutabhakdikul, Thanasetkorn, Lertawasdatrakul, & Ruksee, 2017) จะส่งผลเสียในระยะสั้น เช่น เกิดความไม่พร้อมในการเรียน และขาดทักษะการเข้าสังคม มีปัญหาในการปรับตัว กินยาก อยู่ยาก ยึดติดอยู่กับความคิดหรือสิ่งเดิมๆ ไม่สามารถคิดสิ่งใหม่ๆ นอกกรอบได้ (Hanmethi & Boonmak, 2018) มีปัญหาด้านพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ เช่น หุนหันพลันแล่น ทำโดยไม่คิด ใจร้อน ก้าวร้าว เกเร (Hanmethi & Boonmak, 2018; Chutabhakdikul, Thanasetkorn, Lertawasdatrakul, & Ruksee, 2017) ส่งผลเสียในระยะยาว เมื่อเข้าสู่วัยผู้ใหญ่จะมีปัญหาด้านสังคม เช่น ไม่ปฏิบัติตามกติกาสังคม หรือกฎหมาย แก้ปัญหาโดยใช้กำลัง (Hanmethi & Boonmak, 2018; Imnamkhao & Siripul, 2020) มีปัญหาด้านพฤติกรรม เช่น ดิตสารเสพติด ดิตเกม ดิตการพนัน ก่ออาชญากรรม (Chutabhakdikul, Thanasetkorn, Lertawasdatrakul, & Ruksee, 2017; Seamkhumhom, Nookong, Rungamornrat, & Chutabhakdikul, 2019; Hanmethi & Boonmak, 2018) รวมทั้งการตั้งครุฑก่อนวัยอันควร ปัญหาการอย่าร้าง และมีปัญหาสุขภาพ เช่น โรคอ้วน โรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ (Seamkhumhom, Nookong, Rungamornrat, & Chutabhakdikul, 2019) วางแผนไม่เป็น ผิดวันประกันพวง เป็นต้น ซึ่งจะส่งผลเสียต่อการเรียน การทำงาน และการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม (Chutabhakdikul, Thanasetkorn, Lertawasdatrakul, & Ruksee, 2017) ทักษะ EF จะเกิดขึ้นได้ต้องได้รับการฝึกฝนและพัฒนาอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ เป็นลำดับขั้นตอน โดยการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่หลากหลายให้เด็กได้ลงมือปฏิบัติ เมื่อได้รับการพัฒนาจนเป็นส่วนหนึ่งของโครงสร้างของสมองแล้ว จะคงอยู่เป็นลักษณะนิสัย หรือคุณสมบัติของบุคคลไปตลอดชีวิต (Hanmethi & Boonmak, 2018; Center on the Developing Child, Harvard University, 2023) อย่างไรก็ตาม เด็กแต่ละคนมีทักษะ EF มากน้อยต่างกัน เด็กที่มีพัฒนาการทั่วไปดีตามวัย ไม่ได้หมายความว่าจะมีทักษะ EF ดีเสมอไป เด็กที่มีพัฒนาการทั่วไปล่าช้า จะมีความล่าช้าของทักษะ EF ด้วย (Chutabhakdikul, Thanasetkorn, Lertawasdatrakul, & Ruksee, 2017) ดังนั้น การส่งเสริมให้เด็กมีทักษะ EF ที่ดีตั้งแต่ปฐมวัยจึงเป็นสิ่งสำคัญ และควรมีการบูรณาการให้สอดคล้องกับพัฒนาการด้านอื่น ๆ ของเด็กในแต่ละช่วงวัยด้วย (Rajanagarindra Institute of Child Development, Department of Mental Health, Ministry of Public Health, 2022)

### การบูรณาการทักษะ EF กับการเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย

จากปัญหาดังกล่าว ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2560 จนถึงปัจจุบัน คู่มือ DSPM เดิมที่เน้นเฉพาะการเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการเคลื่อนไหว (Gross Motor) 2) ด้านการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กและสติปัญญา (Fine Motor) 3) ด้านการเข้าใจภาษา (Receptive Language) 4) ด้านการใช้ภาษา (Expressive Language) และ 5) ด้านการช่วยเหลือตนเองและสังคม (Personal and Social) ได้มีการปรับปรุงเรียกชื่อใหม่ว่า DSPM Plus ซึ่งเพิ่มการบูรณาการการเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการทั้ง 5 ด้าน กับทักษะ EF ซึ่งในช่วงปฐมวัยจะเน้นเฉพาะกลุ่มทักษะพื้นฐาน ประกอบด้วยทักษะสำคัญ 3 ด้าน ดังนี้ 1) ความจำที่นำข้อมูลมาใช้งาน ตัวอย่างวิธี

เฝ้าระวังและฝึกทักษะ คือ ให้เด็กเล่นการใช้สิ่งของตามหน้าที่ เช่น ใช้ช้อนตักในถ้วย หรือใช้หวี หวีผมให้ตุ๊กตา เล่นยานให้เด็กฟัง ตั้งคำถามจากเนื้อเรื่องในนิทานให้เด็กตอบ และกระตุ้นให้เด็กเป็นผู้ถาม เพื่อฝึกการจำคำศัพท์ และเด็กสามารถพูดสื่อความหมายอย่างเหมาะสมกับสถานการณ์ 2) การยับยั้งชั่งใจและควบคุมตนเอง ตัวอย่างวิธีเฝ้าระวังและฝึกทักษะ คือ ให้เด็กใช้วัตถุทรงสี่เหลี่ยม เช่น ก้อนไม้ ก่อสร้างต่อกันในแนวตั้งเป็นหอสอง และเพิ่มความยากขึ้นจนสำเร็จ ให้เด็กรู้จักรอให้ถึงรอบของตนเอง เช่น ผลัดกันเอาขนมใส่ถ้วย เอาห่วงใส่หลัก เพื่อฝึกการอดทนรอให้ถึงเวลาที่เหมาะสม รู้จักให้เกียรติผู้อื่น ทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่นได้ตามขั้นตอน 3) ทักษะการคิดและปรับการกระทำอย่างยืดหยุ่น ตัวอย่างวิธีเฝ้าระวังและฝึกทักษะ คือ ให้เด็กแก้ปัญหาต่างๆ ด้วยตนเอง เช่น ถ้าเด็กหยิบของไม่ถึง ฝึกให้เด็กใช้ไม้เขี่ย ใช้เก้าอี้ป้อนไปหยิบของ เมื่อจะกินขนมฝึกให้ตัดถุงขนม ร่วมกับฝึกสอนเรื่องความปลอดภัยด้วย ให้เด็กพูดคุยโต้ตอบกัน เช่น เล่นครูกับนักเรียน หมอบกับคนไข้ ให้เด็กมีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็น เช่น ถามเด็กว่า “เราจะเล่นอะไรดี” แบ่งหน้าที่ในการทำงานร่วมกัน เช่น ขออาสาสมัครช่วยแจกนม ให้เพื่อน ช่วยเก็บขยะ เพื่อให้รู้จักดัดแปลงการแก้ปัญหาที่หลากหลาย และทักษะการเข้าสังคม เป็นต้น (National Institute of Child Health Development, 2022; Rajanagarindra Institute of Child Development, Department of Mental Health, Ministry of Public Health, 2022; Center on the Developing Child, Harvard University, 2023)

ดังนั้น การบูรณาการทักษะ EF ตามคู่มือ DSPM Plus เพื่อส่งเสริมให้เด็กปฐมวัยมีพัฒนาการที่สมวัยรอบด้านจะมีประสิทธิภาพได้ ผู้มีบทบาทหลักทั้ง ครู (Boontiang, 2019; Papol, 2020) และผู้ปกครองเด็ก (Thongluang, Yunak, & Thangkawanich, 2017; Wechagarn & Kongtalin, 2017) ควรมีทั้งความรู้ และทักษะเพียงพอที่จะสามารถประเมิน คัดกรอง พัฒนาการขั้นต้น และจัดกิจกรรมส่งเสริมให้ทั้งเด็กปกติและเด็กกลุ่มเสี่ยงที่มีพัฒนาการสงสัยล่าช้าได้ด้วยตนเองอย่างถูกต้อง เหมาะสม (Rajanagarindra Institute of Child Development, Department of Mental Health, Ministry of Public Health, 2022) รวมทั้งจัดประสบการณ์และกิจกรรมที่หลากหลาย ให้เด็กได้รับการฝึกฝนอย่างเหมาะสม สม่่าเสมอ ทั้งที่สถานพัฒนาเด็กปฐมวัยและที่บ้าน อย่างไรก็ตามยังพบว่า ครูและผู้ปกครองเด็กปฐมวัยที่ไม่ได้รับคู่มือ DSPM Plus หรือได้รับแต่ไม่อ่านคู่มือ เด็กมีโอกาสพัฒนาการสงสัยล่าช้าร้อยละ 57.80 หรือ 1.69 เท่าของเด็กที่ได้รับการส่งเสริมพัฒนาการตามคู่มือ DSPM Plus (Audit and Evaluation Committee Ministry of Public Health, 2022)

### กระบวนการจัดการเรียนรู้สำหรับครูและผู้ปกครองโดยใช้ทฤษฎีการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่

กระบวนการจัดการเรียนรู้สำหรับครู และผู้ปกครองซึ่งเป็นผู้ใหญ่ ต้องยึดหลักการตอบสนองต่อวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้และธรรมชาติของผู้ใหญ่ ตามทฤษฎีการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่ (Adult Learning Theory) (Knowles, Swanson, & Holton, 2011) คือ ผู้สอนจะเปลี่ยนบทบาทไม่เป็นผู้สอนแต่เพียงฝ่ายเดียว แต่จะเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการจัดกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ (Learning Facilitator) โดยโนลส์ได้ให้หลักการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่ (Andragogy Core Adult Learning Principles) 6 หลักการ (Knowles, Swanson, & Holton, 2011) ดังนี้

1. ความต้องการที่จะเรียนรู้ (Needs to Know) ผู้ใหญ่จะถูกโน้มน้าวให้เกิดการเรียนรู้ได้ดี หากมีเนื้อหาและกิจกรรมสอดคล้องกับความต้องการและประสบการณ์ที่ผ่านมา ผู้ใหญ่จึงต้องทราบเหตุผลว่า จะเรียนไปทำไมได้ประโยชน์อะไร ถึงจะเกิดความสนใจและพึงพอใจที่จะเรียนรู้
2. มโนทัศน์ของผู้เรียน (Self-Concept) ผู้ใหญ่เป็นผู้ที่มีวุฒิภาวะสูง ต้องการอิสระในการตัดสินใจควบคุมการเรียนรู้ของตน ซึ่งจะพัฒนาจากการพึ่งพาผู้อื่นไปเป็นการนำตนเอง จึงจะสร้างความร่วมมือในการเรียนรู้
3. ประสบการณ์ของผู้เรียน (Experience) ผู้ใหญ่มีประสบการณ์ที่สะสมจากการเรียนรู้ในอดีตเป็นพื้นฐาน จึงนำไปเชื่อมโยงกับการเรียนรู้ใหม่ที่จะนำไปใช้ประโยชน์ได้มากขึ้น ผู้ใหญ่สามารถแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับผู้อื่นได้ จึงเป็นการขยายโลกทัศน์ให้กว้างขวางมากขึ้น

4. ความพร้อมที่จะเรียนรู้ (Readiness to Learn) ผู้ใหญ่จะมีความพร้อมในการเรียนรู้ได้ดี ถ้าเรื่องที่เรียนรู้นั้นมีประโยชน์ มีความจำเป็น ต้องรู้ สอดคล้องกับความต้องการ และสถานการณ์จริงในชีวิตของตน จึงเกิดเป็นช่วงเวลาที่เหมาะสมที่จะเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5. แนวทางการเรียนรู้หรือความมุ่งหมาย (Orientation to Learn) ผู้ใหญ่จะยึดปัญหาตนเป็นศูนย์กลางในการเรียนรู้ และจะเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้เพราะขาดความรู้และประสบการณ์ในการแก้ปัญหาชีวิตในปัจจุบัน จึงมาเรียนเพื่อมุ่งที่จะนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ในการปฏิบัติได้จริงในทันที

6. แรงจูงใจในการเรียนรู้ (Motivation to Learn) การให้แรงจูงใจที่มีผลต่อการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ ประกอบด้วย แรงจูงใจภายใน ที่ทำให้รู้สึกพึงพอใจในการเรียนรู้ มีคุณค่า มีความภูมิใจ และมีความมั่นใจในตนเอง ส่วนแรงจูงใจภายนอก ได้แก่ ความพร้อมในการเรียน และการบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้

โนลส์ ยังได้รวบรวมประสบการณ์สอนผู้ใหญ่ที่ดัดแปลงหลักการจัดการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่ ดังกล่าว และได้เสนอแนะกระบวนการจัดการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่ (An Andragogical Process Model for Learning) 7 ขั้นตอนตามลำดับ (Knowles, Swanson, & Holton, 2011) ดังนี้

1. การสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ (Establishing a Climate Conducive to Learning) เพื่อเตรียมความพร้อมของผู้เรียน โดยผู้สอนจัดบรรยากาศที่เอื้ออำนวยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดี ทั้งบรรยากาศที่เป็นสภาพแวดล้อมทางกายภาพ และสภาพแวดล้อมทางจิตวิทยา

2. การจัดโครงสร้างเพื่อการวางแผน (Creating a Mechanism for Mutual Planning) เพื่อให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนการเรียนรู้ ซึ่งอาจใช้เทคนิคให้ผู้เรียนร่วมกันแสดงความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ การอภิปรายกลุ่ม หรือการตกลงร่วมกัน

3. การวิเคราะห์ความต้องการในการเรียนรู้ (Diagnosing the Needs for Learning) เพื่อให้ผู้เรียนยอมรับและตระหนักถึงความต้องการนั้น โดยให้ผู้เรียนวิเคราะห์ความต้องการ ความสนใจ และสมรรถนะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนที่มีความสำคัญ จำเป็น และยังขาดอยู่ในขณะนั้น ซึ่งอาจใช้เทคนิคให้ผู้เรียนประเมินตนเอง และอภิปรายร่วมกัน

4. การกำหนดวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ (Formulating Program Objectives) เพื่อให้ผู้เรียนกำหนดทิศทางทางการเรียนรู้ด้วยตนเอง และเกิดความมุ่งมั่นต่อเป้าหมายที่ตนกำหนด โดยให้ผู้เรียนกำหนดวัตถุประสงค์ที่เป็นจริงได้ ให้ข้อเสนอแนะ และร่วมวางแผน ให้ครอบคลุมที่สามารถวัดเป็นรูปธรรมได้

5. การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ (Designing a Pattern of Learning Experiences) เพื่อให้เนื้อหาของกิจกรรมมีความเหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน โดยให้ผู้เรียนเลือกวิธีการและกิจกรรมการเรียนรู้ที่ต้องการ รวมทั้งคำนึงถึงหลักการจัดประสบการณ์ในการเรียนรู้ คือ เนื้อหาและวิธีการจัดกิจกรรมต้องเรียงลำดับจากง่ายไปยาก และมีความสอดคล้อง ต่อเนื่องเชื่อมโยงกันตลอด

6. การดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ (Conducting these Learning Experiences with Suitable Techniques and Materials) เพื่อให้ผู้เรียนเกิดประสบการณ์ และบรรลุวัตถุประสงค์การเรียนรู้ของแต่ละกิจกรรม โดยผู้สอนมีบทบาทเป็นผู้แนะนำเนื้อหาและสื่อประกอบการเรียนรู้ รวมทั้งเป็นผู้เชื่อมโยงความรู้ระหว่างการจัดกิจกรรม ซึ่งอาจใช้เทคนิค 1) การถ่ายทอดความรู้ เช่น การบรรยาย การสาธิต การใช้สื่อประกอบการสอนด้วยคู่มือ สไลด์ หรือวีดิทัศน์ เป็นต้น และ 2) การให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม เช่น การซักถาม การอภิปรายร่วมกัน การสาธิตย้อนกลับ เป็นต้น

7. การประเมินผลการเรียนรู้ (Evaluating the Learning Outcomes) เพื่อช่วยให้ผู้เรียนประเมินความก้าวหน้าในการเรียนรู้ด้วยตนเองเป็นระยะ (Self-Evaluation) และวิเคราะห์ความต้องการการเรียนรู้ของตนซ้ำอีกครั้ง (Re-diagnosis of Learning Needs) ขั้นตอนนี้ผู้เรียนจะทราบว่าตนเองถึงเป้าหมายที่ตนกำหนดไว้หรือยัง ถ้ายังผู้เรียนจะเป็นผู้ระบุความต้องการที่จะเรียนรู้เพิ่มเติม ทำให้วงจรของระบบการเรียนรู้จากขั้นตอนที่ 7 ย้อนไปบรรจบเป็นขั้นตอนที่ 3 (Re-assessment of Learning Need) อีกรอบ

สรุปได้ว่า การจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่จะสามารถตอบสนองความต้องการและความสนใจของผู้เรียนได้ดีในแต่ละขั้นตอนผู้เรียนต้องมีส่วนร่วมในกิจกรรม และลงมือปฏิบัติมากกว่าการเป็นผู้ฟัง โดยผู้สอนต้องมีความเชี่ยวชาญและมีทักษะในการจัดกิจกรรม รวมทั้งเป็นผู้อำนวยความสะดวกในทุก ๆ ด้าน วิธีการสอนและเทคนิคที่ใช้ต้องมีความหลากหลาย เหมาะสมกับวัย และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนนำประสบการณ์เดิมมาใช้ สิ่งเหล่านี้จะส่งเสริมให้ผู้เรียนมีแรงจูงใจ และเกิดการเรียนรู้ได้ดี (Knowles, Swanson, & Holton, 2011)

### บทบาทของพยาบาลในการจัดการกระบวนการเรียนรู้สำหรับครูและผู้ปกครอง โดยบูรณาการทักษะ EF กับการเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยด้วยโปรแกรมการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่

จากประสบการณ์ของผู้เขียนซึ่งเป็นพยาบาลวิชาชีพ ที่ได้นำทฤษฎีการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่ มาประยุกต์ใช้ในการวิจัยทางการพยาบาล ซึ่งได้ผลดีมากมาโดยตลอด (Chawaphanth, Thammajinda, Indhabhandhu, & Trakooltorwong, 2019; Bangtit & Chawaphanth, 2023) จึงเชื่อมั่นว่ากระบวนการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่ เป็นเครื่องมือและบทบาทอิสระสำคัญที่พยาบาลสามารถประยุกต์ใช้และบูรณาการกับงานประจำ เพื่อนำไปสู่ความสำเร็จในการจัดการเรียนรู้สำหรับครูและผู้ปกครองของทั้งเด็กปกติ และเด็กที่มีพัฒนาการล่าช้า หากได้รับการกระตุ้นและส่งเสริมพัฒนาการพัฒนาการตามวัย และศักยภาพของเด็กอย่างสม่ำเสมอ และต่อเนื่องอย่างมีแบบแผน เด็กจะมีพัฒนาการที่ดีขึ้น (Department of Health, 2016) ดังเช่น โปรแกรมการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่ที่ผู้เขียนสร้างขึ้น (Chawaphanth, Thammajinda, Indhabhandhu, & Trakooltorwong, 2019; Bangtit, & Chawaphanth, 2023) เพื่อนำเสนอเป็นตัวอย่าง บทบาทของพยาบาลที่สามารถบูรณาการทักษะ EF กับคู่มือ DSPM สำหรับเด็กปกติ ร่วมกับการประยุกต์ใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่ 7 ขั้นตอน (Knowles, Swanson, & Holton, 2011) ให้สอดคล้องกับความต้องการในการเรียนรู้ของผู้เรียน คือครู หรือผู้ปกครอง เด็กในศตวรรษที่ 21 แต่ละราย โดยการจัดโปรแกรมการอบรมเชิงปฏิบัติการ ประกอบด้วยกิจกรรมที่พยาบาลและผู้เรียนรับผิดชอบร่วมกัน โดยพยาบาลเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการจัดกิจกรรม เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และสามารถนำมาสู่การปฏิบัติ โดยดำเนินโปรแกรมตามลำดับ 8 กิจกรรม รวมระยะเวลา 5 สัปดาห์ ดังนี้

สัปดาห์ที่ 1 กิจกรรมที่ 1 การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ (20 นาที) เพื่อเตรียมความพร้อมของผู้เรียน โดยเลือกสถานที่จัดการอบรมที่ผู้เรียนคุ้นเคย และวัน เวลาที่สะดวกต่อการมาร่วมโปรแกรม จัดบรรยากาศที่เอื้ออำนวยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดี ทั้งบรรยากาศที่เป็นสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่อำนวยความสะดวกสบาย และเหมาะสมกับความต้องการด้านร่างกาย เช่น การจัดสถานที่ การจัดสื่อ วัสดุอุปกรณ์ และสภาพแวดล้อมทางจิตวิทยาที่เป็นกันเอง โดย 1) ผู้เขียนและผู้เรียนแนะนำตัว เพื่อสร้างสัมพันธภาพ ความไว้วางใจกัน 2) สร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ เช่น ใช้สื่อวีดิทัศน์ที่แสดงให้ผู้เรียนเห็นความจำเป็น ประโยชน์ และตั้งใจในการอบรม 3) สร้างช่องทางการติดต่อสื่อสารกันทางไลน์กลุ่ม หรือโทรศัพท์ เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูล ปกป้องปัญหาอุปสรรคระหว่างกันได้อย่างสะดวกตามความต้องการของผู้เรียนแต่ละราย

กิจกรรมที่ 2 การจัดโครงสร้างเพื่อการวางแผน (20 นาที) เพื่อให้ผู้เรียนทุกคนมีส่วนร่วมในวางแผนการเรียนรู้ใหม่ โดย 1) แลกเปลี่ยนประสบการณ์เดิมที่มีเกี่ยวกับการบูรณาการทักษะ EF ในการเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็ก 2) ร่วมกันวางแผนการเรียนรู้โดยการเชื่อมโยงประสบการณ์เดิมให้สอดคล้องกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ใหม่

กิจกรรมที่ 3 การวิเคราะห์ความต้องการในการเรียนรู้ (20 นาที) เพื่อให้ผู้เรียนตระหนัก ยอมรับความต้องการ และเกิดแรงจูงใจที่จะเรียนรู้ โดย 1) ให้ผู้เรียนประเมินระดับความรู้และทักษะของตนในการบูรณาการทักษะ EF ในการเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็ก 2) วิเคราะห์ความต้องการในการเรียนรู้ของตน 3) พิจารณานี้อาหา และกิจกรรมที่มีความจำเป็น และผู้เรียนยังขาดอยู่ในขณะนี้ ที่สอดคล้องกับความต้องการและความสนใจในการเรียนรู้ของผู้เรียน

กิจกรรมที่ 4 การกำหนดเป้าหมายของการเรียนรู้ (10 นาที) เพื่อร่วมกันกำหนดเป้าหมายที่คาดว่าจะหลังการเข้าร่วมโปรแกรมนี้แล้วสามารถบรรลุได้จริง โดยให้ผู้เรียนร่วมกันกำหนดเป้าหมายให้ครอบคลุมทั้งด้านความรู้ และทักษะที่สามารถประเมินเป็นรูปธรรมได้

กิจกรรมที่ 5 การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ (25 นาที) เพื่อให้กิจกรรมต่าง ๆ มีความเหมาะสม สอดคล้องกับความต้องการ และเป้าหมายในการเรียนรู้ โดย 1) ผู้เขียนบอกข้อดี ข้อจำกัดของการเรียนรู้ 2) ร่วมกันพิจารณาแผนโปรแกรมให้มีกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความต้องการ และเป้าหมายในการเรียนรู้ตามที่ได้ร่วมกันเสนอ โดยยึดหลักการจัดประสบการณ์ในการเรียนรู้ คือเนื้อหาของแต่ละกิจกรรมต้องมีความต่อเนื่องเชื่อมโยงกัน เรียงลำดับเนื้อหาจากง่ายไปยาก และมีวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกัน โดยบูรณาการทักษะ EF ให้ครอบคลุมทั้งด้านความรู้ และทักษะในการเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็ก

กิจกรรมที่ 6 การดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ (2 ชั่วโมง 30 นาที) เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้และทักษะตามความต้องการ มีความพร้อมที่จะเรียนรู้ และมีเป้าหมายที่ร่วมกันวิเคราะห์ ว่ามีประโยชน์และมีความจำเป็น โดย 1) ผู้เขียนให้ความรู้และฝึกทักษะแบบกลุ่มใหญ่แก่ผู้เรียน เกี่ยวกับการพัฒนาการเด็กปฐมวัย ความสำคัญและการบูรณาการทักษะ EF ในการเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็ก โดยบรรยายประกอบสื่อ PowerPoint วิดีทัศน์ คู่มือ และอุปกรณ์ DSPM และการสาธิต 2) ฝึกทักษะแบบกลุ่มย่อย ตามช่วงอายุเด็กที่ผู้เรียนได้รับผิดชอบดูแล โดยให้แต่ละกลุ่มสมมติเป็นผู้เรียนและเด็กสลับกัน แล้วทดลองฝึกปฏิบัติตามที่ผู้เขียนสาธิต โดยมีผู้เขียนประจำแต่ละกลุ่มสังเกตและให้คำแนะนำ 3) ชี้แจงวิธีการใช้ และให้คู่มือ วิดีทัศน์ พร้อมทั้งแบบบันทึก เพื่อให้ผู้เรียนใช้ประกอบการอบรม ใช้ศึกษาทบทวนความรู้ และฝึกทักษะ ได้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง

สัปดาห์ที่ 2 - 4 กิจกรรมที่ 7 การประเมินผลความก้าวหน้าของการเรียนรู้ ตามลำดับ ดังนี้

7.1 สัปดาห์ที่ 2 ทบทวนความรู้ ฝึกทักษะ และการลงบันทึกด้วยตนเอง เพื่อพัฒนาจากการฟังผู้อื่น เป็นการนำตนเองได้ โดย 1) ทบทวนความรู้ และฝึกทักษะกับเด็ก โดยใช้คู่มือ และอุปกรณ์ที่ได้รับจากการอบรม 2) บันทึกพัฒนาการ วิธีการส่งเสริม รวมทั้งบันทึกปัญหาอุปสรรค ข้อเสนอแนะในการบูรณาการทักษะ EF ในการเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กในแบบบันทึก 3) ผู้เขียนรับแบบบันทึกจากผู้เรียนมาพิจารณาร่วมกันเพื่อวางแผนการติดตามและส่งเสริมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับผู้เรียนแต่ละคนในกิจกรรมที่ 7.2 ต่อไป

7.2 สัปดาห์ที่ 3 การประเมินผลทางโทรศัพท์ หรือไลน์กลุ่ม (5 - 30 นาที) ตามช่วงเวลาที่ผู้เรียนสะดวก เพื่อติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่องให้สอดคล้องกับผู้เรียนแต่ละราย โดย 1) ผู้เขียนและผู้เรียนแลกเปลี่ยนข้อมูลการเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กในช่วง 2 สัปดาห์ที่ผ่านมา รวมทั้งให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็น ปรัชญาปัญหาอุปสรรค 2) ผู้เขียนนำผลการประเมินไปวางแผนในการติดตาม และส่งเสริมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับผู้เรียนแต่ละรายในกิจกรรมที่ 7.3 ต่อไป

7.3 สัปดาห์ที่ 4 การประเมินผลรายกลุ่มย่อย โดยการพบปะกัน เพื่อติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง ให้ทราบว่าผู้เรียนแต่ละคนบรรลุตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้ที่ตั้งไว้หรือไม่ มีอะไรเป็นปัญหาอุปสรรค โดย 1) ผู้เขียนและผู้เรียนแลกเปลี่ยนข้อมูลในช่วง 3 สัปดาห์ที่ผ่านมา รวมทั้งให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็น ปรัชญาปัญหาอุปสรรค และวิเคราะห์ความต้องการการเรียนรู้ของตนซ้ำอีกครั้ง เพื่อเปรียบเทียบความสามารถของตนกับช่วงก่อนเข้าโปรแกรม 2) ผู้เขียนให้คำแนะนำ สาธิต และให้ผู้เรียนสาธิตย้อนกลับในข้อที่ยังพร่องทักษะ 3) ผู้เขียนนำผลการประเมินไปวางแผนในการติดตาม และส่งเสริมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับผู้เรียนแต่ละรายในกิจกรรมที่ 8 ต่อไป

สัปดาห์ที่ 5 กิจกรรมที่ 8 การเพิ่มพูน และความยั่งยืนของความรู้ และทักษะ (2 ชั่วโมง 45 นาที) โดย 1) ทบทวนความรู้และ ฝึกทักษะแบบกลุ่มใหญ่ (30 นาที) โดยผู้เขียนบรรยายประกอบ สื่อดังกล่าว 2) ทบทวนการฝึกทักษะแบบกลุ่มย่อย โดยการสาธิตและให้ผู้เรียนสาธิตย้อนกลับ รายบุคคลและรายกลุ่ม เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำวิธีการกลับไปฝึกกับเด็กได้อย่างยั่งยืน โดยมีผู้เขียนสังเกตและให้คำแนะนำผู้เรียนแต่ละกลุ่ม 3) ผู้เขียนเพิ่มพูนความรู้ และทักษะใหม่แบบกลุ่มใหญ่ เพื่อเตรียมความพร้อมให้ผู้เรียนสามารถบูรณาการทักษะ EF ในเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กในช่วงวัยถัดไป

เมื่อเข้าร่วมกิจกรรมอย่างต่อเนื่องจนถึงกิจกรรมที่ 7 ผู้เรียนจะทราบว่าตนเองบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้หรือยัง ถ้ายังผู้เรียนจะเป็นผู้ระบุความต้องการที่จะเรียนรู้เพิ่มเติมต่อไป โดยวงจรของระบบการเรียนรู้จากกิจกรรมที่ 7 จะย้อนไปบรรจบเป็นกิจกรรมที่ 3 อีกรอบ กระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนจึงเกิดอย่างต่อเนื่องด้วยการขึ้นนำตนเอง การมีส่วนร่วมในกิจกรรม และลงมือปฏิบัติจริงจนเกิดการเรียนรู้และเกิดทักษะที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืน นอกเหนือจากกระบวนการจัดการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่ 7 ขั้นตอน (Knowles, Swanson, & Holton, 2011) ดังกล่าวแล้วผู้เขียนยังเสนอแนะให้พยาบาลและบุคลากรสุขภาพมีบทบาทเพิ่มเติมในกิจกรรมที่ 8 เพื่อเพิ่มพูนและความยั่งยืนของความรู้และทักษะให้ผู้ปกครองด้วย

จากผลการวิจัยที่ผ่านมา ประสิทธิภาพของโปรแกรมนี้ เกิดจากบทบาทของพยาบาลที่สามารถสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ ทำให้ผู้เรียนทั้งครูและผู้ปกครองของเด็ก มีความพร้อม เห็นความสำคัญ และประโยชน์ในการเข้าร่วมกิจกรรม ซึ่งผู้เรียนรับผิดชอบดูแลเด็กในวัยที่ตรงกับเนื้อหาในโปรแกรมนี้ จึงทำให้มีความสนใจและต้องการเรียนรู้เพื่อนำไปใช้ประโยชน์กับเด็กที่อยู่ในความดูแล ตามทฤษฎีการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่ ที่กล่าวว่า ผู้ใหญ่มีความพร้อมที่จะเรียนรู้ได้ดีที่สุด ถ้าเรื่องนั้นมีความจำเป็นต่อรัฐ สอดคล้องกับความต้องการ ผู้เรียนจะรู้สึกว่ามีประโยชน์ เกิดเป็นช่วงเวลาที่เหมาะสมที่จะสอน ผู้เรียนจึงเรียนรู้และฝึกปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Knowles, Swanson, & Holton, 2011) ประกอบกับ พยาบาลยังมีบทบาทในการเปิดโอกาสและกระตุ้นให้ผู้เรียนร่วมกันวิเคราะห์ความต้องการ กำหนดเป้าหมาย และออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกับพยาบาล จึงทำให้กิจกรรมต่าง ๆ มีความสอดคล้องเหมาะสมกับความต้องการการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งพยาบาลมีบทบาทเป็นผู้ให้การสนับสนุนการเรียนรู้ ด้วยการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการคิด และต้องการที่จะเรียนรู้ จึงส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความพึงพอใจ ตระหนักถึงความต้องการนั้น จึงเกิดแรงจูงใจในการเข้าร่วมโปรแกรมนี้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ พยาบาลยังมีบทบาทในการกระตุ้นให้ผู้เรียนปฏิบัติตามโปรแกรมนี้โดยเน้น EF ทุกกิจกรรมตลอดระยะเวลา 5 สัปดาห์ ซึ่งมีกิจกรรมที่หลากหลาย แต่ละกิจกรรมมีเป้าหมายที่ชัดเจนตามความต้องการของผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนได้รับความรู้จากการสอนได้เห็นการสาธิต และได้ฝึกปฏิบัติจริง ร่วมกับได้ใช้คู่มือ แบบบันทึก และอุปกรณ์ DSPM ที่ดึงดูดความสนใจและง่ายต่อการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่ ที่กล่าวว่าวิธีการฝึกอบรมที่ผู้เรียนได้ผ่านกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลาย จะช่วยให้เกิดผลดีกับผู้เรียนในการพัฒนาตนเอง ซึ่งควรเกิดจากความต้องการของผู้เรียนด้วย (Knowles, Swanson, & Holton, 2011) จึงส่งผลให้การเรียนรู้มีประสิทธิภาพ สามารถประสมประสานความรู้ทางทฤษฎีและการฝึกปฏิบัติที่ได้รับ ไปปฏิบัติการเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กได้อย่างเหมาะสม ถูกวิธี ต่อเนื่อง และมีประสิทธิภาพพยาบาลยังมีบทบาทในการติดตามประเมินผลความก้าวหน้าของการเรียนรู้ของผู้เรียน ทั้งแบบเชิงรุกและเชิงรับ ตามช่องทางและเวลาที่ผู้เรียนแต่ละคนสะดวก หากพยาบาลพบว่า ผู้เรียนยังพร่องความรู้และทักษะ พยาบาลมีบทบาทในการอธิบาย สาธิต และกระตุ้นให้ผู้เรียนฝึกทักษะนั้นซ้ำหลาย ๆ ครั้ง จึงช่วยให้ผู้เรียนเกิดความคงทนของความรู้และทักษะมากขึ้น

## สรุป

เด็กปฐมวัย เป็นวัยที่สมองพัฒนาอย่างรวดเร็วมากที่สุดโดยเฉพาะสมองส่วนหน้า จึงเป็นโอกาสทองในการวางรากฐานคุณภาพชีวิตให้มีพัฒนาการที่สมวัยรอบด้านได้เต็มศักยภาพอย่างไม่มีช่วงวัยใดเทียบได้ แต่กว่า 10 ปีที่ผ่านมา จำนวนเด็กปฐมวัยไทยที่มีปัญหาพัฒนาการล่าช้ายังไม่ลดลง และยังมีคะแนนทักษะ EF โดยรวมล่าช้ากว่าเกณฑ์เฉลี่ย ซึ่งส่งผลกระทบต่อทั้งตัวเด็ก ครอบครัว และประเทศชาติ ดังนั้น คู่มือ DSPM Plus จึงเพิ่มการบูรณาการการเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการทั้ง 5 ด้าน กับทักษะ EF ในกลุ่มทักษะพื้นฐาน ประกอบด้วยทักษะสำคัญ 3 ด้าน ได้แก่ 1) ความจำที่นำข้อมูลมาใช้งาน 2) การยับยั้งชั่งใจและการควบคุมตนเอง และ 3) การคิดและปรับการกระทำอย่างยืดหยุ่น ดังนั้น บทบาทของพยาบาลในการส่งเสริมเด็กปฐมวัยให้มีพัฒนาการที่สมวัยรอบด้าน สิ่งสำคัญคือความสามารถของพยาบาลในการจัดกระบวนการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่ โดยบูรณาการทักษะ EF ในการเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย ให้สอดคล้องกับความต้องการการเรียนรู้ของผู้เรียน

ด้วยการสนับสนุน ส่งเสริมให้ผู้เรียนซึ่งมีบทบาทหลักทั้งครูและผู้ปกครองเด็ก มีความรู้ และทักษะเพียงพอที่จะสามารถประเมินและส่งเสริมพัฒนาการรอบด้านให้ทั้งเด็กปกติและเด็กกลุ่มเสี่ยงที่มีพัฒนาการสงสัยล่าช้าได้ด้วยตนเองอย่างถูกต้อง เหมาะสม สม่าเสมอ เพื่อเตรียมความพร้อมให้เด็กสามารถปรับตัวให้เข้ากับการดำรงชีวิตในโลกแห่งการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างมีความสุข ปลอดภัย และประสบความสำเร็จในชีวิต

### ข้อเสนอแนะ

โปรแกรมการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่ที่ผู้เขียนสร้างขึ้นนี้ได้รับการวิจัยแล้วว่า มีประสิทธิภาพในการเพิ่มพูนความรู้ และทักษะของครูและผู้ปกครอง ให้สามารถเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยให้เป็นไปตามวัยได้ ดังนั้น พยาบาลและบุคลากรทางสุขภาพ สามารถนำโปรแกรมนี้ไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับบริบทของครูและผู้ปกครองเด็กปฐมวัยอื่นได้ เนื่องจากมีการสร้างโปรแกรมที่สอดคล้องกับความต้องการ และเป้าหมายในการเรียนรู้ของครูและผู้ปกครองเด็กแต่ละรายแต่ละวัย ตามทฤษฎีการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่ (Knowles, Swanson, & Holton, 2011) ซึ่งมีการจัดกิจกรรมที่หลากหลาย แต่ละกิจกรรมมีเป้าหมายชัดเจนในการส่งเสริมให้ครูและผู้ปกครองเด็กเกิดความรู้และทักษะในการประเมินและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม และต่อเนื่องได้ด้วยตนเองทั้งที่สถานพัฒนาเด็กปฐมวัยและที่บ้าน

### References

- Anansirikasem, P. (2021). The development of teaching and learning based on andragogy concept in biostatistics and epidemiology subject. *Journal of MCU Nakhondhat*, 8(5), 435-448. (in Thai)
- Audit and Evaluation Committee Ministry of Public Health. (2020). *Report on Government Inspection and Evaluation Issues of the Ministry of Public Health 2021*. Retrieved November 5, 2023 from: <https://nich.anamai.moph.go.th/th/download>. (in Thai)
- Bangtit, R., & Chawaphanth, S. (2023). Effects of adult learning program on teachers' knowledge and skills in developmental surveillance and promoting early childhood Development. *Journal of Thailand Nursing and Midwifery Council*, 38(2), 77-87. (in Thai)
- Boontiang, O. (2019). The results of the integration of learning management with executive function of young children teachers in Kamphaeng Phet province. *Academic Journal of Phetchaburi Rajabhat University*, 9(1), 221-229. (in Thai)
- Center on the Developing Child, Harvard University. (2023). *Executive Function & Self-Regulation*. Retrieved November 2, 2023, from <https://developingchild.harvard.edu/science/key-concepts/executive-function/>
- Chanpracham, K., & Khuana, K. (2021). Solution guidelines of academic administration in early childhood education of schools in the district of Tak district under the office of primary educational service area Tak 1. *Journal of MCU Nakhondhat*, 8(3), 74-85. (in Thai)
- Chawaphanth, S., Thammajinda, O., Indhabhandhu, J., & Trakooltorwong, P. (2019). Effects of Andragogical Program on knowledge and skills for surveillance and promotion of early childhood development among guardians. *Journal of nursing and education*, 12(3), 58-72. (in Thai).

- Chutabhakdikul, N., Thanasetkorn, P., Lertawasdatrakul, O., & Ruksee, N. (2017). *Tools Development and Normative Criteria for Assessment of Executive Function in Early Childhood*. Bangkok: Research Center for Neuroscience, Mahidol University. (in Thai)
- Department of Health. (2016). *National Environmental Health Information System: NEHIS*. Retrieved November 4, 2023 from: <http://dashboard.anamai.moph.go.th/surveillance/default/index?year=2016> (in Thai)
- Department of Health, Ministry of Public Health. (2021). *Information System Supporting Health Promotion and Environmental Health*. Retrieved November 10, 2023 from: <http://dashboard.anamai.moph.go.th/surveillance?year=2019> (in Thai)
- Hanmethi, S., & Boonmak, P. (2018). *Parent Handbook: Executive Functions Development: Since Fertilize-3 Years Old*. Bangkok: Aksorn sampan press (1987) co. ltd.
- Imnamkhao, S., & Siripul, P. (2020). Executive function (EF) in early childhood: A concept analysis. *Nursing Journal of the Ministry of Public Health*, 30(3), 10-22. (in Thai)
- Jumnongsak, J. (2017). *Evaluation policy: A case study of child development promoting project for celebration on the auspicious occasion of HRH Princess Maha Chakri Sirindhorn's 5th cycle birthday anniversary 2nd April 2015*. *Region 4-5 Medical Journal*, 36(3), 176-188. (in Thai)
- Knowles, MS., Swanson, RA., & Holton, EF. (2011). *The Adult Learner: The Definitive Classic in Adult Education and Human Resource Development*. (7<sup>th</sup> ed.). London: Elsevier.
- National Institute of Child Health, Department of Health, Ministry of Public Health. (2017). *Developmental Situation of Thai Children, Random Survey in 2017*. Retrieved November 4, 2023, from: [http://nich.anamai.moph.go.th/download/DSPM/random1\\_12\\_2017.pdf](http://nich.anamai.moph.go.th/download/DSPM/random1_12_2017.pdf). (in Thai)
- National Institute of Child Health Development. (2022). *Developmental Surveillance and Promotion Manual (DSPM)*. Chiang Mai: Siampimnana co.ltd. (in Thai)
- National Promotion of Child and Youth Development Committee. (2019). *National Child and Youth Development Plan No. 2 (2018-2022)*. Retrieved November 7, 2023, from <https://cyct.dcy.go.th/wp-content/uploads/docs/PlanChilden2560-2564.pdf> (in Thai)
- National Statistical Office. (2010). *Census: Population by Age, Genders and Subdivisions 2010*. Retrieved November 2, 2023, from <http://service.nso.go.th/nso/nsopublish/census/pophouse53.html> (in Thai)
- Papol, K. (2020). An analysis of parents' Thai way of life child rearing: A case study of the central region. *Journal of Graduate Studies Valaya Alongkorn Rajabhat University*, 14(3), 27-40. (in Thai)
- Pattarakonnan, N. (2016). Science and art of teaching andragogy. *Journal Education Silpakorn University*, 14(2), 40-53. (in Thai)
- Rajanagarindra Institute of Child Development, Department of Mental Health, Ministry of Public Health. (2022). *Developmental Surveillance and Promotion Manual (DSPM) for Young children*. Chiang Mai: Siampimnana Limited. (in Thai)
- Seamkhumhom, D., Chaiyawut., P, Wanngamwiset, S., & Thienphuridej, T. (2020). Promoting to executive function in preschool children. *JMND*, 7(10), 15-31. (in Thai)

- Seamkhumhom, D., Nookong, A., Rungamornrat, S., & Chutabhakdikul, N. (2019). Factors related to executive functions in preschool-aged children. *JTNMC*, 34(4), 80-94. (in Thai)
- Thongluang, P., Yunak, R., & Thangkawanich, T. (2017). The effect of self-efficacy developing program on promoting early childhood development. *Journal of Nursing and Health Sciences*, 11(3), 92-101. (in Thai)
- Wechagarn, B., & Kongtalin, O. (2017). Development of transformative learning process for parents and caregivers toward promoting of child development in young children in I-saan community. *Journal of Nursing Science & Health*, 40(3), 1-11. (in Thai)
- World Health Organization. (2016). *Early child development-child health and development*. Retrieved November 7, 2023 from [https://www.who.int/maternal\\_child\\_adolescent/child/guidelines\\_improving\\_early\\_childhood\\_development/en/](https://www.who.int/maternal_child_adolescent/child/guidelines_improving_early_childhood_development/en/). (in Thai)